

5. posvet Platforme znanja - poročilo

V Ljubljani je 20. marca 2023 potekal **5. posvet Platforme znanja** z naslovom »**Skupno znanje za zeleni prehod družbe: prispevek visokega šolstva, znanosti in inovacij**«. Tokratno srečanje se je osredotočilo na vlogo visokega šolstva, znanosti in inovacij pri zelenem prehodu, tako z vidika ozelenitve institucij, ki v njih delujejo, kot z vidika znanja, spretnosti, inovacij in talentov, ki jih te institucije ustvarjajo za zeleni prehod celotne družbe. Dogodek je prikazal, da so v Sloveniji možnosti prenosa znanja, ki omogoča zeleni prehod v gospodarstvo in v družbo dobro razvite, a še premalo izkoriščene, bolje pa bi bilo potrebno povezati tudi izobraževalne programe in aktivnosti, ki spodbujajo spretnosti za zeleni prehod. Za prehod v Družbo 5.0 bodo ključne inovacije, še bolj pa spremembe vzorcev proizvodnje in potrošnje, pri čemer ima ključno vlogo izobraževanje.

Posnetke posameznih delov posveta si lahko ogledate na platformi [Videolectures.si](https://videolectures.si).

Uvodna nagovora

Uvodoma sta udeležence nagovorila **dr. Jerneja Jug Jerše**, vodja predstavništva Evropske komisije v Sloveniji ter **dr. Igor Papič**, minister za visoko šolstvo, znanost in inovacije.

Dr. Jerneja Jug Jerše je spomnila zlasti na pomen izvajanja slovenskega Načrta za okrevanje in odpornost (NOO) za zeleni prehod v Sloveniji, omenila pa je tudi nedavno predstavljene ukrepe Evropske komisije za neto ničelno industrijo v okviru zelenega dogovora ter poudarila pomen spretnosti za zeleni prehod, čemur daje Evropska unija poseben poudarek, saj je leto 2023 razglasila za Evropsko leto spretnosti.

Minister dr. Igor Papič je uvodoma spomnil, da je pobuda Platforme znanja prostor dialoga med oblikovalci politik in različnimi deležniki iz t.i. trikotnika znanja, izpostavil pa je tudi potrebo po interdisciplinarnem in mednarodnem oz. globalnem pristopu k reševanju velikih globalnih izzivov, kot je zeleni prehod. Poudaril je tudi, da so vsebine zelenega prehoda in trajnostnega razvoja umeščene v strateške razvojne dokumente na področjih visokega šolstva, znanosti in inovacij Republike Slovenije, pa tudi v Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti. Posebej je izpostavil pomen procesa Reforme visokega šolstva za zelen in odporen prehod v Družbo 5.0, ki je del slovenskega NOO in lahko z znatnimi sredstvi pomembno pospeši zeleni prehod visokošolskega sektorja.

Predstavitev aktualnih pobud za zeleni prehod na ravni EU

Sledil je del dogodka, v katerem so predstavniki Evropske komisije, švedskega predsedstva Svetu EU ter predstavnica Univerzitetnega kolidža v Corku ponudili informacije o pobudah na ravni EU za zeleni prehod na področjih visokega šolstva, raziskav in inovacij.

Predsedujoča Delovni skupini za izobraževanje pri Svetu EU, **ga. Åsa Petri**, je predstavila Sklepe Sveta o spretnostih in kompetencah za zeleni prehod, ki jih je Svet EU sprejel 7. 3. Ti se osredotočajo na dokvalifikacije in prekvalifikacije sedanje in prihodnje delovne sile, saj je ta nujna za uresničevanje zelenega prehoda EU, pri tem pa poudarjajo vlogo izobraževalnih institucij. Sklepi zato pozivajo k identifikaciji potreb po spretnostih prihodnosti, prenovi izobraževalnih programov in programov usposabljanj, prenovi načina poučevanja ter okolij za

usposabljanje, izpostavljajo pa tudi načine za pritegnitev posameznikov v programe usposabljanj za zeleni prehod ter poudarjajo vlogo učiteljev.

Ga. Kinga Szuly, vodja Sektorja za politiko visokega šolstva v okviru Generalnega direktorata za izobraževanje in kulturo pri Evropski komisiji je nato predstavila, kako Evroska komisija podpira zeleni prehod na področju visokega šolstva. Izpostavila je predvsem program Erasmus+, pa tudi Evropsko strategijo za univerze. Komisija spodbuja prizadevanja držav članic EU na tem področju tudi s podporo pri izmenjavi izkušenj med vsemi deležniki, s podporo partnerstvom, spremljanjem in poročanjem o napredku, povezovanju na mednarodni ravni in preko povečevanja zelene razsežnosti programa Erasmus+. Posebej je izpostavila mreže Evropskih univerz, ki naj bi s svojimi aktivnostmi in delovanjem dajale zgled zelenemu prehodu.

Primer dobre prakse je z udeleženci dogodka delila **dr. Maria Kirrane** z Univerzitetnega kolidža v Corku, kjer se že od leta 2000 sistematično posvečajo zasledovanju ciljev trajnostnosti. Kot konkreten primer preoblikovanja izobraževalnega okolja je navedla shemo »Varčevalec prihrani«, v okviru katere je v sodelovanju s svojimi oddelki univerzitetni kolidž identificiral energetske potratne elemente svoje infrastrukture (vključno s stavbami) in z odpravo njihovih pomanjkljivosti zmanjšal skupno porabo energije za 21 %, prihranke pa so lahko oddelki sami vložili v nove trajnostne projekte po lastni izbiri. Pomemben zgled s svojimi odločitvami daje tudi vodstvo univerze, ki je povsem umaknilo vlaganja v fosilna goriva, vidik trajnostnosti vključilo v vse naročanje in pogodbeno razmerja (npr. vključno s prehrano), zemljišča pa upravlja povsem v skladu z načeli biotske raznovrstnosti. Predstavila je tudi aktivnosti, pomoči in orodja za opolnomočenje učiteljev. Za uspešnost zelene preobrazbe institucije je poudarila nujnost kombinacije pristopov od-spodaj-navzgor in od-zgoraj-navzdol, vključenost vseh deležnikov v kampusu in odzivnost oz. stalno prilagajanje.

Kot zadnji je **g. Eoghan Kinirons**, ekspert na Oddelku za ekološki in družbeni prehod v okviru Generalnega direktorata za raziskave in inovacije Evropske komisije, predstavil pregled ukrepov za zeleni prehod na ravni EU na področju raziskav in inovacij, s poudarkom na pobudi za zeleni vodik. Poleg Evropskega zelenega dogovora, ki predstavlja širši okvir za vsa prizadevanja, je pobude postavil tudi v kontekst energetske krize, za katero je poudaril, da je EU še bolj spodbudila k ukrepanju za doseganje ciljev zelenega dogovora do leta 2030. Dodatno je ukrepe EU okrepil nedavno objavljen načrt za neto ničelno industrijo v okviru evropskega zelenega dogovora. Spomnil je, da je za podporo raziskavam in inovacijam za zeleni prehod namenjenih vsaj 35 % programa Obzorje Evropa (33 mrd EUR) in v tem kontekstu izpostavil 4 od 5 Misij EU, Evropska partnerstva, Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo (EIT), Evropski inovacijski svet (EIC) in podpore podatkovni in digitalni infrastrukturi. Predstavil je skupne aktivnosti držav članic EU in Komisije v okviru Evropskega raziskovalnega prostora (ERA).

Na koncu se je osredotočil na zeleni vodik ter za njegovo proizvodnjo, shranjevanje in uporabo izpostavil pobude EU Pospeševalnika vodika (za proizvodnjo 10 mio ton zelenega H₂ do 2030), Evropske vodikove banke (vlaganja za stroškovno učinkovito proizvodnjo H₂), spodbujanje raziskav in inovacij preko Evropskega partnerstva za čisti vodik (2,4 mrd EUR javnih in zasebnih vlaganj), Evropsko zavezništvo za čisti vodik, pilotni Ukrep ERA za čisti vodik ter mednarodno Misijo za čisti vodik v okviru Misije inovacije.

Kako spodbuditi zeleni prehod v Sloveniji v trikotniku znanja in z njegovo pomočjo

Sledila je panelna razprava o spodbujanju zelenega prehoda v Sloveniji, za uvod vanjo pa je poskrbela **ga. Jasmina Karba** z Ministrstva za okolje, podnebje in energijo, ki je predstavila Celoviti strateški projekt razogljichenja Slovenije preko prehoda na krožno gospodarstvo (Deep Demonstration), ki ga Vlada RS izvaja s podporo skupnosti znanja in inovacij (KIC) EIT.

Nato so o sodelovanju vseh deležnikov pri spodbujanju zelenega prehoda razpravljali **dr. Dan Podjed** (znanstveni sodelavec ZRC SAZU in izr. prof. UL), **g. Tomaž Bizjak, MPhil**, (zagonsko podjetje ReCatalyst) in **ga. Lidija Živič** (društvo Focus), pogovor pa je moderirala **ga. Marjana Dermelj** (MJU), ki skrbi za operativno medresorsko koordinacijo Celovitega strateškega projekta razogljičenja Slovenije preko prehoda na krožno gospodarstvo. Poudarili so potrebo po spremembi vzorcev proizvodnje in potrošnje, torej po uravnoveženem tehnološko humanističnem razvoju družbe. Izpostavili so tudi nujnost iskanja posebnih lokalnih rešitev za trajnostnost. Predstavnik podjetja ReCatalyst je na primeru podjetniške zgodbe, ki se je pričela z raziskavami v Kemijskem inštitutu, omogočila pa z instrumenti ERC PoC, Pospeševalnika EIC in Prehoda EIC prikazal možnost prenosa znanja za trajnost v družbi. Izpostavili so pomanjkljivo povezanost izobraževalnih programov in aktivnosti, ki spodbujajo spretnosti za zeleni prehod, pa tudi pomanjkanje enakopravne zastopanosti žensk v izobraževanju na področjih naravoslovja in tehnike. Za prenos inovacij v družbeno uporabo so poudarili nujnost vključenost državljanov v razvoj, namesto razvoja zgolj z vključenostjo strokovnjakov na posameznih področjih.

Na razpravo se je odzval državni sekretar na Ministrstvu za okolje, podnebje in inovacije, **g. Uroš Vajgl**. Pojasnil je, da doseganje podnebnih in okoljskih ciljev ni mogoče brez korenitih sprememb načina delovanja, tako posameznikov in družbe, kot vseh politik, za to pa so potrebne inovacije in spremembe potrošniških vzorcev. S potrošnjo gospodinjstev (vključno z mobilnostjo članov gospodinjstev) je namreč povezanih kar 60 % izpustov toplogrednih plinov. Z ukrepi na področju energije (npr. spremembe energentov) lahko naslavljammo cilje zelenega dogovora do leta 2030, nikakor pa z njimi ne moremo doseči ciljev za leto 2050. Za to je ključno vlogo videl v izobraževanju. Zaključil je z ugotovitvijo, da bi se država lahko osredotočila na manjše število velikih prebojnih strateških projektov, v katerih bi povezala vse napore in vključila vsa orodja javne politike za njihovo uresničevanje (npr. tudi demonstracijski projekti).

Dogodek je zaključil v.d. generalnega direktorja za visoko šolstvo **mag. Jernej Širok**, ki je ugotovil, da so mehanizmi za uresničevanje ključnih priporočil in poudarkov razprave že umeščeni v strateške procese prenove visokega šolstva v Slovenije do 2030, v konkretne pilotne projekte kot tudi v razmisleke o načrtovani prenovi zakonodaje na tem področju.